

Gass konkurrerer

Takket være Kina er kull blitt dobbelt så dyrt som i 2016. Det har gjort gass konkurransedyktig på pris i det europeiske kraftmarkedet. Men varer det?

| Astri Sivertsen

Gass har lenge blitt markedsført som den energibæreren som skulle erstatte kull og bidra til å få ned karbondioksidutslippene (CO₂) i verden. Men på det europeiske kontinentet, hovedmarkedet for gassen som i 40 år har blitt fraktet i rør fra norsk sokkel, har gasskraftverkene stått mer eller mindre stille mens kullkraftverkene har kjørt for fullt. De største forbrukslandene har store mengder kull lett tilgjengelig, og til en billig pris.

Helt til våren 2016, da myndighetene i Kina av miljøhensyn innførte begrensninger på uttaket av egne kullforekomster og begynte å kjøpe inn mindre forurensende kull fra andre land.

Prisen gikk fra 45 dollar per tonn i fjor sommer til over 90 dollar nå. Det forteller gass- og LNG-analytiker May

Karin Mannes i Eclipse Energy Group, et Stavanger-selskap som i 2014 ble kjøpt opp av det verdensomspennende analyseselskapet S&P Global Platts.

Mannes har tidligere jobbet med gass i over 20 år i Equinor, og vet hvor fort markedene kan endre seg: «Kina er den største produsenten og konsumenten og importøren av kull. Når den kinesiske importen gikk opp, ble det plutselig et stramt kullmarked. Så nå kan vi i Europa takke kineserne for at gass igjen er konkurransedyktig i kraftsegmentet.»

I tillegg kommer noen enkeltstående hendelser: Vinteren 2016 hadde Frankrike store problemer med atomkraftverkene sine, og ble nødt til å importere strøm fra nabolandene. Dessuten var Italia og Spania i fjor sommer rammet av tørke. Siden disse landene produserer en god del strøm ved hjelp av vannkraft, har gasskraft-

Ut dyrt kull

Foto: iStock

verkene derfor måttet dekke en større del av etterspørselen der.

Atomkraft

Tyskland baserer seg i stor grad på atomkraft, i tillegg til kraft fra fornybare kilder. Når ikke dette har vært nok til å dekke etterspørselen, har valget stått mellom kull og gass. Fram til midten av 2016 var gassprisene altfor høye til å konkurrere med kull, forklarer Mannes. Men siden i fjor sommer har gassprisen ligget under.

Partiet De grønne har gjort det klart at de vil stenge de 20 mest forurensende kullkraftverkene i landet. Forbundskansler Angela Merkel, som etter ulykken i Fukushima i 2011 lovet å stenge alle atomkraftverk i Tyskland innen 2022, kan derfor i tillegg bli nødt til å finne erstatning for kullkraften.

«I våre langtidsprognoser har vi allerede stengt ned alle kullkraftverkene i Tyskland. For hvis de skal nå målet sitt om minst 80 prosent reduksjon av klimagasser innen 2050, så MÅ de jo stenge ned kull,» sier Mannes.

Spørsmålet blir hva som kommer til å erstatte kull. I Tyskland har det vært en kraftig vekst i fornybar kapasitet. Noen dager genereres det nok strøm fra fornybare kilder til å dekke Tysklands samlede strømbehov. Problemet er at disse kildene ennå ikke kan stå på egne bein, men krever reservekapasitet når det ikke er nok vind og sol til å dekke behovet. Gass er i dag et naturlig alternativ i et Tyskland uten kull, men ifølge Mannes, kan utviklingen av batteriteknologi bidra til at gassen får en mindre rolle enn antatt.

Likevel, legger hun til, gassmarkedet handler om mye mer enn strøm.

“ I våre langtidsprognoser har vi allerede stengt ned alle kullkraftverkene i Tyskland. ”

Vi glemmer at det er veldig mye gass som går direkte til industrien og til husholdningene, til matlaging og til å varme opp hus og vann.

Ifølge Platts beregninger utgjorde gass til kraft om lag 19 prosent av den total gassetterspørselen i Europa, inkludert Storbritannia, Frankrike, Belgia, Nederland, Tyskland, Italia og Spania.

Storbritannia skiller seg ut fra kontinentet på den måten at kullkraften der i stor grad er danket ut av gass og fornybar energi. Det er en følge av at landet innførte en karbonskatt i 2013, og at det er bygget opp mye vindkraft, blant annet. Men husholdningene er fortsatt avhengige av gass.

«Det er cirka 25 millioner gassfyrte varmtvannsberedere i Storbritannia. Hvis disse skal erstattes, er det veldig mye infrastruktur som må skiftes ut,» sier Mannes.

«Det europeiske markedet trenger gass fra nye kilder innen 2025, selv om en legger en konservativ prognose for etterspørsel etter gass i kraftsegmentet til grunn,» mener hun.

Konkurransen

Et nytt tilskudd til konkurransen i det europeiske gassmarkedet er nedkjølt naturgass (liquified natural gas, LNG) fra skifergass i USA.

Importen til Europa har økt, men foreløpig har det ifølge Mannes ikke hatt noen virkning på prisnivået for gass.

LNG har stort sett blitt eksportert til Sør-Europa, på grunn av problemene de har der med å produsere nok strøm ved hjelp av

vann- og atomkraft. Og disse landene er uansett ikke de største gassmarkedene, forklarer hun. Men også i Vest-Europa har LNG - mye av den produsert i Qatar - begynt å komme tilbake i Nederland, Spania og Storbritannia.

De nærmeste fem årene venter analytikerne at LNG-tilførselen til Europa vil øke, for så å flate ut etter som mye av denne gassen vil havne i Asia og markedet stabilisere seg.

«Det er derfor ingen stor fare for at norsk gass skal bli utkonkurrert av LNG fra andre kontinenter,» mener hun.

Mannes trekker fram fleksibiliteten i det norske gasssystemet som en stor fordel. Hvis for eksempel Storbritannia får problemer en kald vinterdag, kan norske leverandører lett om dirigere gass fra kontinentet til britene. Trollfeltet i Nordsjøen spiller fortsatt en viktig rolle her, i og med at det fungerer som en svingprodusent, en buffer mot variasjoner i etterspørselen.

«Vi ser at norsk gass er veldig effektiv, og at volumene følger prissignalene fra dag til dag,» sier Mannes.

Hvor fra?

Både Norge og Russland, Norges viktigste konkurrent innen rørgass til Europa, produserer i dag alt hva nasjonen kan av gass. Norske myndigheter har imidlertid sagt at det er mulig å holde gassproduksjonen på dagens nivå i mange år framover, og at to tredjedeler av Norges antatte gassreserver gjenstår å bli produsert.

Ifølge Mannes virker det som mar-

kedet tror at mye av den framtidige gassen skal komme fra Barentshavet. Men så langt er det gjort få funn her, og det er lite eller ingen infrastruktur i området, påpeker Mannes.

«Jeg synes at det er litt for mye hemmelighetskremmeri rundt norsk gass,» sier hun.

Myndighetene viser gjerne til historien og peker på en linje framover som ligger på 90 milliarder kubikkmeter (bcm) produsert gass per år. Men de kommer ifølge henne ikke med noen forklaring på hvor denne gassen skal komme fra.

«Vi har jo masse ressurser, men jeg tror markedet er litt skeptisk til at vi faktisk kan levere. Jeg tror den historien om 90 bcm var ment å gi et signal til markedet om at vi er klare, at vi har masse gass. Men i og med at vi er så lite konkrete, og ikke greier å underbygge hvor gassen skal komme fra, så har det nesten slått litt tilbake på oss.»

Hun oppfordrer Oljedirektoratet, Olje- og energidepartementet og selskapene til å bli mer spesifikke: Tallfeste hvor mye gass som kan komme fra funn i nærheten av eksisterende infrastruktur, hvor mye som kan komme fra økt utvinning fra eksisterende felt, og hvor mye som kan komme fra Norskehavet der vi har ledig infrastruktur. Slik at ikke alt står og faller på en eventuell suksess i Barentshavet.

«Jeg tror vi har en jobb å gjøre, og jeg tror vi faktisk kan gjøre den,» sier hun.

Lang historie

Den 8. september 2017 var det 40 år siden startskuddet gikk for norsk gasseksport til Europa. Det skjedde da gassrørledningen Norpipe, som går fra Ekofisk til Emden i Tyskland, ble satt i drift.

Norge er i dag den tredje største gasseksportøren i verden, etter Russland og Qatar. I 2016 eksporterte vi om lag 115 milliarder standard

Foto: iStock

Norsk gass fortsatt viktig for britene

Etterspørselen etter norsk gass kommer til å synke i Storbritannia de nærmeste årene, for så å stige igjen til sitt historisk høye nivå mot slutten av 2020-tallet.

| Astri Sivertsen

Det spår Lucy Cullen, senioranalytiker innen gass og LNG (nedkjølt, flytende naturgass) i det velrennomerte britiske analysebyrået Wood Mackenzie.

Det kommer til å bli sterkere konkurranse på det globale gassmarkedet framover, forklarer Cullen. På verdensbasis er om lag 13 nye LNG-tog planlagt satt i produksjon i de neste fem årene. Mesteparten av denne gassen kommer til å bli produsert av ukonvensjonelle kilder, altså gass som tidligere ikke ble regnet som økonomisk eller teknisk mulig å utvinne. Skifergass i USA er blant disse.

De første LNG-lastene fra USA nådde det europeiske kontinentet i fjor, og i juli i år nådde den aller første lasten Storbritannia. Det skjedde på Isle of Grain, sørvest for London – ett

av tre re-gassifiseringsanlegg som så langt er i drift i landet.

«Fordi resten av verden ikke er i stand til å ta unna all LNG som strømmer ut på markedet, kommer mye av denne gassen til å ende opp i Europa,» sier Cullen.

I 2016 dekket norsk rørgass nærmere 40 prosent av etterspørselen i det innenlandske britiske markedet. Norsk gass kommer fortsatt til å ha en sterk posisjon i den neste tre årene, men den blir mindre viktig enn tidligere på grunn av tilbudet av LNG, som kan konkurrere med rørgass på pris,» forklarer Cullen.

«Når det er sagt, ser vi at produksjonen av egen gass i Storbritannia vil falle sterkt mot slutten av 2020-tallet. Da blir også LNG-markedet mer balansert, ettersom Asia kommer til å absorbere stadig mer av denne gassen. Og da kommer norsk gass igjen nærme seg sin historisk høye markedsandel i Storbritannia,» sier hun.

kubikkmeter gass, hovedsakelig til det europeiske markedet. Dette er det høyeste tallet for gasseksport fra norsk sokkel noensinne. Norsk gass dekker 25 prosent av EUs etterspørsel etter gass, inkludert LNG. Så langt er bare en tredjedel av Norges antatte totale gassreserver blitt produsert og solgt. (Kilder: Gassco og www.norskpetroleum.no)